ה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה", שראה־אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, סירסם
את הבותרת "אסון מעל הגשר" על אסון התהסבותו של אוטובוס מעל
שר מוסררה בתל־אביב. תחת הבותרת "למה שובתים המורים?"
בא סיפורם של מורי בתי־הספר התיכוניים, ששבתו השבוע לפני 25
נה. סיפורו של חיל־השיריון הישראלי, שחגג עשור להיווסדו, הובא
בתבה "בני הסלדה של תל־אביב". סיפור שהחל בסנדוויצים
משוריינים של תש"ח הגיע ב־1958, לטנקי אי־אם־אקס הצרפתיים.
מדור הקולנוע סיקר את הסרט "הגשר על נהר קוואי". בביכובו של

"העולם הזה" 1100
תאריך: 29.10.1958

השחקן אלק גינס, ומדור התיאטרון ביקר את הצגת "מלאך האבן".
תמונת השער: האוטובוס שנסע לתחום בנחלת־יצחק בתל־אביב.

בלכלה נוסח 1958 ★ מפד"ל מחוץ
לממשלה ★ אפלייה עדתית במישרד הדתות

העם

טיפת הידועה בציבור

אחת האופרות היותר משעשעות של מוצארט
שאת את השם כך עושות כולן.
מה שמתרחש על הבימה הפוליטית של
שראל אינו דומה לאופרה משעשעת. הוא מזכיר
בה יותר יצירה טראגי־קומית בהמשכים —
דרת בצורתה, מעציבה בתוצאותיה. כשהדבר
גע לשחיתות ציבורית, אפשר בהחלט להכתירה
בותרת המוצרטית — כך עושות המיפלגות
לן.
השבוע עלה המסך על תמונה נוספת של
זירה זו. באמצעות פקיד שסולק משרות המדינה
ארצות הברית, הגיע לידי הציונים הכלליים
יכתב מקורי של שר־המיסחר־והתעשייה, פינחס
פיר. על נייר־המיכתבים הרשמי של המדינה,

אי־אם־אקס מאומץ על־ידי תל־אביב

השבוע לפני 25 שנה אומץ חיל־השיריון על־ידי העיר תל־אביב, בסידרת תצוגות טנקים. בתצלום: אחד הטנקים שהוצגו לראווה.

● כיצד הגיע הכסף לארץ? (טען ספיר: בדרך חוקית, באמצעות בנק).

● מניין הביטחון כי נותני הכסף לא קיוו להשיג תמורתו הנאות פרטיות? מדוע לא נתנו את הכסף למגבית היהודית או לאחת הקרנות של ההסתדרות, אלא נתנו אותו דווקא לשר החולש בישראל על מקורות־הנאה בלתי־מוגבלים בצורת רשיונות־ייבוא, אשראי, הענקות והטבות?

לשאלה האחרונה, ולמעשה גם לכל יתר השאלות, לא יכלה להיות, מטבע הענייז, כל תשובה משכנעת. המישטר המישקי המיוחד של ישראל הוא כזה, שאי־אפשר למנוע בו שחיתות מיפלגתית.

מן הצלחת אל הקערה. היה משום הומור בעובדה, כי דווקא הציונים הכלליים העלו את העניין ודרשו (יחד עם אנשי חרות) הצבעה של אי־אמון בכנסת (שנכשלה). כי בהיות הצ"כ עצמם חברים בממשלה, לא טמנו ידם בצלחת, אלא שלחו אותה ישר אל הקערה. בימי קודמו הצ"כי של פינחס ספיר היה ידוע ברבים, כי התורם תרומה הגונה לקרן המיפלגה ל"פעולות קונסטרוקטיביות", יכול לקוות לקבלת רשיונות־ייבוא ביתר קלות.

גם הצ"כ אינם גרועים מאחרים. התופעה היא כללית. בלעדיה לא יכול היה המישטר המיפלגתי בישראל להתקיים אפילו יום אחד. כי מישטר זה אינו במהותו אלא פרדיזה גדולה של מיפלגות ציוניות, המתקיימות על הכספים הזורמים לישראל מחוצלארץ.

חלוקת השלל נעשית באמצעות כלים שונים: התקציב הממשלתי, רישיונות והטבות למיניהם, קרנות הסוכנות היהודית, המגבית היהודית המאוחדת, מגביות מיפלגתיות פרטיות (שכספיהן מובחרים לארץ בדרכים שונות, כדי להימלט משער־החליפין הכוזב, החל על האודח הפשוט), שיחרור מתשלום מיסים, ואלף ואחת דרכים אחרות. מיפלגות הממשלה נהנות יותר, אך גם מיפלגות האופוזיציה אינן מקופחות לגמרי.

מי קרע

את השמלות לגילה אלמגור? במצב בלתי־נעים נמצאה השחקנית גילה אלמגור, השבוע לפני 25 שנה, אחרי שהביאה לביתה חתול חדש. באחד הערבים, בשובה לביתה אחרי ההצגה, מצאה אלמגור שתיים משמלותיה קרועות, כיסוי המיטה שסוע וכל החדר במצב של אחר פוגרום. לבעלה דאז, השחקן אילי גורליצקי, סיפרה גילה אלמגור, שהחתול עשה זאת.

הורה ספיר לפקיד מישלחת־הקניות שלו בארצות־הברית להשיג לו עשרת אלפים דולר. המטרה המצויינת במיכתב: תקציב בית ארלוזורוב, מישכן מפא"י בתל־אביב.

הוסיף ספיר בכתב־יד: "העניין ידוע לך."

מניין בא הכסף? העניין לא היה ידוע כל עיקר לאזרחי ישראל, שקראו את המיכתב מעל עמודי הבוקר הציוני־כללי. הם שאלו כמה שאלות לעניין:

● מניין בא הכסף? (טען ספיר ללא הוכחה: משני נדבנים יהודים. חשדו כמה מיריביו. גם הם בלי הוכחה: מעיסקות ממשלתיות, המאפשרות להעביר בדרכים נסתרות חלק מכספי המדינה

לאומית לפחות שלושה אנשים שאינם בטוחים. שפרישת המיפלגה מן הקואליציה היתה מעשה נבון. השלושה: משה חיים שפירא, לשעבר שר־הדתות והסעד, יוסף בורג, לשעבר שר־הדואר, זרח ורהפטיג, לשעבר תת־שר־הדתות.

לא חסרו לשלישיה טענות משכנעות. עצם היעדרם מן הממשלה, נאמר, נותן יתרון למפא"י. הדבר מאפשר למפא"י לשים את ידה על הרבנים הספרדיים, או לגייס בחורי־ישיבות לצבא.

אולם בכל פעם שהועלתה טענה כזאת בישיבות הנהלת המיפלגה והסיעה הפרלמנטרית, ברמז ובלחש, גאה קולו הרם והדק של יצחק רפאל, בתביעה להילחם עד הסוף.

העוקץ: לרפאל לא היה מה להפסיד. מכיוון שלא היה שר, גם לא היה לו מה להרוויח מישיבת חבריו בממשלה.

עקב רפאל. אולם כמו אכילס הגיבור, יש גם בגופו של רפאל אבר אחד שאינו מוגן. לא היה קשה לשלישית השרים המשוחררים לגלות את עקב רפאל: הוא מכהן כיושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומישפט של הכנסת. חוץ מזה הוא חבר בוועדת־החוץ־והביטחון.

שתי אלה מישרות חשובות ומכובדות למדי. כיושב־ראש ועדת־החוקה (23 חברים), נהנה רפאל ממעמד רב־השפעה. הוא יכול, למשל, להזמין ולדרות ביועץ המישפטי חיים כהן, שהשחיז בשעתו את סכינו המישפטי כדי לצוד את רפאל. כחבר ועדת החוץ־והביטחון (15 חברים), הוא מצוי בסוד בן־גוריון והרמטכ"ל,

אנשים

● חברי־כנסת מחרות **אריה בן־אליעזר**, בעת ויכוח בכנסת: "היו שגיאות שונות במדיניות הישראלית בתקופת כהונתו של ח"כ **משה שרת** כשר־החוץ... אך תמיד ידעו או לפחות באיזו יד להחזיק את המזלג ובאיזו יד להחזיק את הסכין."

● ראש־הממשלה **דויד בן־גוריון**: "אינני שותף עם אלה הרואים בכל פגישה של איזה יהודי עם איזה ערבי. איזה מאורע היסטורי גדול."

דת

בן־גוריון בשני צבעים

רבני ישראל יודעים שכראי להיות אשכנזי. כי בכל מקום בארץ, ללא יוצא מן הכלל, מאורגנים עסקי הקודש כך: הרב האשכנזי הוא הרב הרישמי של המקום, ואילו הרבנים הספרדיים אינם נושאים אלא תואר של "רב העדה הספרדית" במקום.

גם לא על התואר לבדו יחיה אפילו רב. הרב האשכנזי, בהיותו רב המקום, מקבל משכורת מלאה. הרבנים מבני עדות־המיזרח מקבלים משכורות נמוכות וחלקיות. ביישובי העולים, למשל, מקבל הרב הספרדי מידי הממשלה רק 60 ל"י לחודש, מתוך תיקווה (כוזבת) שהסוכנות וועד המושב יוסיפו כל אחד 60 ל"י נוספות — שכרו כמדריך חברתי.

כדי לשמור על מעמד זה גם במקומות שבהם יש רוב מכריע לבני עדות־המיזרח, קיימת שיטה מחוכמת. לאשכנזים בכל מקום יש רק רב אחד — המטפל בגרמנים, בפולנים, ברוסים ובהונגרים, ללא הבדל מוצא. ואילו בני המיזרח פולגו רשמית בין עדות רבות. אשר לכל אחת מהן רב משלה. העיקרון: "הפרד ומשול בכיפה".

עין־חיים היא. אחד האנשים שהקדים להבין את האפשרויות הטמונות במצב זה היה ח"כ מפא"י ישראל ישעיהו (שרעבי), המכונה "בן־גוריון של התימנים". הוא סבר, ובצדק, כי עץ האפלייה הדתית עשוי להצמיח פירות פוליטיים לכל מיפלגה שתמהר לקוטפם.

לכן, מדי שנה בשנה, הרים ישעיהו את קולו בוויכוח על תקציב המדינה, ודרש שוויון זכויות ומשכורות לספרדים. כל עוד היה מישרד־הדתות סניף של המיפלגה הדתית לאומית, היו אלה תביעות־סרק. אך ברגע שהמישרד נפל לחיקו של בן־גוריון האשכנזי, הרגיש ישעיהו כי השעה הגדולה הגיעה.

בשבוע שעבר הוציא בן־גוריון הוראה למנהל מישרד־הדתות, זנגוויל כהנא, להתחיל לטפל בבעייה זו, מתוך מגמה לחסל את האפלייה. אם יעלה בידי בן־גוריון, שר־כדתות בפועל, לחולל שינוי רציני במצב זה עד לבחירות, עשוי הדבר להנחית מכה רצינית על המפד"ל בריכזו עולי המיזרח הדתיים.

מיפלגות

מחוץ לוועדת החוץ

אין זה נעים לשר או לתת־שר להתעורר בבוקר ולמצוא את עצמו חבר־כנסת פשוט, המתהלך ברחוב כאחד העם, ומטייל בחוצלארץ